

mgr Joanna Węgrzyn

Tytuł rozprawy: KOMPARATYSTYKA EKONOMICZNA SYSTEMÓW PODATKOWYCH
NAJBARDZIEJ INNOWACYJNYCH PAŃSTW ŚWIATA

STRESZCZENIE

Podstawowy obszar zainteresowania rozprawy doktorskiej dotyczy odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu opodatkowanie w ujęciu systemowym wywiera wpływ na wzrost i rozwój gospodarki narodowej i poziom jej innowacyjności? Komparatystryka ekonomiczna systemów podatkowych wybranej próby państw o wysokim stopniu innowacyjności gospodarki pozwoliła na zastosowanie metod jakościowych i ilościowych do odzwierciedlenia prawidłowości zachodzących procesów gospodarczych w określonych warunkach społeczno-gospodarczych. Umożliwiła tym samym naukowe zbadanie na gruncie empirii możliwości wykorzystania ekonomii stosowanej występowania ekonomicznej zależności pomiędzy systemami podatkowymi, wzrostem i rozwojem gospodarczym oraz aktywnością innowacyjną podmiotów w ramach gospodarek narodowych.

Zaprezentowane w rozprawie studium podatków i systemu podatkowego koncentruje się wokół problematyki ekonomii opodatkowania w ujęciu systemowym w zakresie innowacyjnego wzrostu i rozwoju gospodarczego. System podatkowy przedstawiono w ujęciu makroekonomicznym, co pozwoliło ocenić go pod względem jego wpływu na rozwój innowacyjności gospodarczej na poziomie państwa. Problematyka, zawarta w obszarze nauk społecznych, w dziedzinie nauk ekonomicznych, w dyscyplinie naukowej ekonomia, koncentruje się wokół takich subdyscyplin ekonomii, jak historia myśli ekonomicznej w zakresie kształtowania się ekonomicznych teorii podatku i systemu podatkowego na tle zmieniającej się gospodarki. W zakresie ekonomii instytucjonalnej struktura systemu podatkowego została poddana analizie jako element otoczenia instytucjonalnego tworzącego państwo, złożonego z instytucji normujących wysokość obciążeń podatkowych, które regulują aktywność innowacyjną podmiotów rynkowych. Jak wskazuje M. Noga, nowa ekonomia instytucjonalna zwróciła uwagę, że w przypadku gdy *homo oeconomicus* działa bez określonego kontekstu społecznego, niezależnie od praktyki gospodarczej oraz systemu kulturowego, to ekonomia jako nauka nie mogłaby formułować predykcyjnych wniosków dla

polityki gospodarczej¹. Natomiast w zakresie ekonomii rozwoju problematyka pracy koncentruje się wokół bezpośredniego i pośredniego stymulowania wzrostu i rozwoju gospodarek narodowych oraz poziomu ich innowacyjności.

Głównym celem pracy i podjętych badań było porównanie ekonomiczne systemów podatkowych państw, których wzrost gospodarczy na podstawie syntetycznych mierników oraz międzynarodowych rankingów innowacyjności Globalnego Indeksu Innowacyjności i Globalnego Indeksu Konkurencyjności został uznany za najbardziej innowacyjny na świecie w latach 2010–2016. Dla osiągnięcia głównego celu sformułowany został główny problem badawczy w postaci pytania, w jakim stopniu systemy podatkowe determinują gospodarki narodowe najbardziej innowacyjnych państw świata?

Teza główna stanowiła, że stymulacyjna i elastyczna rola opodatkowania poprzez wspieranie określonych dziedzin życia gospodarczego pozwala w sposób bezpośredni i pośredni wpływać na innowacyjność przedsiębiorstw i gospodarki narodowe państw.

Przedmiotem badań było porównanie cech i struktury systemów podatkowych najbardziej innowacyjnych państw świata w zakresie realizacji celów ekonomicznych, jakimi są wspieranie innowacyjnego wzrostu i rozwoju gospodarczego. Badaniem objęto poszczególne cechy systemów podatkowych, ze szczególnym uwzględnieniem opodatkowania bezpośrednio obciążającego dochód i kapitał powstały z prowadzonej przez podatników innowacyjnej działalności gospodarczej, przede wszystkim w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych. Analizie poddano ekonomiczny wymiar preferencji i zachęt podatkowych wspierających innowacyjne inwestycje i działalność badawczo-rozwojową.

Zastosowanie analizy podstawowych rodzajów obciążeń podatkowych oraz zidentyfikowanie najlepszych praktyk proinnowacyjnych stosowanych w analizowanych gospodarkach pozwoliło określić te obszary systemów podatkowych, które najbardziej wpływają na innowacyjność gospodarki badanych państw, co umożliwiło zdefiniowanie elementów systemu podatkowego, które powinny być przede wszystkim uwzględniane w systemowej ocenie wpływu opodatkowania na wzrost oraz rozwój gospodarczy determinowany innowacyjnością. Analiza systemów podatkowych państw o najwyższym poziomie innowacyjności objęła wydajność systemową oraz struktury podatkowe, a uzyskane

¹ M. Noga (red.), *Makroekonomia ze szczególnym uwzględnieniem polityki pieniężnej*, CeDeWu, Warszawa 2017, s. 13.

wyniki posłużyły do oceny adekwatności stosowanych rozwiązań i ich wpływu na tempo wzrostu gospodarczego oraz akceptowalności przez podatników wysokości nakładanych ciężarów podatkowych.

Na podstawie przeprowadzonych badań zostało dowiedzione, że efektywna strategia wspierania wzrostu gospodarczego państwa uznawanego za innowacyjne powinna uwzględniać nadanie podatkom ekonomicznego wymiaru adekwatności stosowanych rozwiązań do tempa wzrostu gospodarczego. Otrzymane wyniki pozwalają wyciągnąć wniosek, że pomimo prymatu celu dochodowego, który negatywnie wpływa na wzrost gospodarczy, to w badanej próbie gospodarek najbardziej innowacyjnych nie wyklucza on możliwości realizowania za pośrednictwem podatków zadań o charakterze gospodarczym. Nadrzędność funkcji fiskalnej nie stanowi zatem o wykluczeniu wspierania funkcji ekonomicznej podatków i to w ujęciu systemowym. Rozwiązania instytucjonalne związane z finansowaniem innowacji wiążą się niezaprzeczalnie również ze sferą opodatkowania, czy to poprzez finansowanie grantów, pożyczek i zamówień publicznych, rządowych gwarancji, czy też poprzez systemowe budowanie opodatkowania preferencyjnego dla rozwoju innowacji. Spełnienie warunku adekwatności pozwala na zdjęcie z państwa ciężaru finansowania działalności innowacyjnej i przesunięcia go w kierunku postulatu pełnienia dominującej roli przez sektor prywatny w kreowaniu innowacyjnej wartości dodanej we wzroście oraz rozwoju gospodarki narodowej. Świadczą o tym wyniki analizy opodatkowania bezpośredniego stanowiącego istotny element systemów podatkowych analizowanej próby państw najbardziej innowacyjnych na świecie. Właściwie skonstruowane podatki dochodowe powinny działać na zasadzie stymulatorów rozwoju innowacyjności, zapewniając realizację celów gospodarczych poprzez odpowiedni system bodźców podatkowych, które wspierają wzrost i rozwój gospodarczy kraju, nie ograniczają potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw, wpływają pozytywnie na rynek pracy. Uwzględniając powyższe, należy stwierdzić, że celem systemu podatkowego gospodarek o wysokim poziomie innowacyjności powinno być stymulowanie innowacyjnego rozwoju gospodarki za pomocą odpowiednio dostosowanego systemu bodźców podatkowych, wspieranie powstawania i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw, które tworzą miejsca pracy. Natomiast odnotowany brak wpływu całkowitej stawki podatkowej (TTR) na produktywność, dochody podatkowe oraz rozwój szarej strefy stawia pod znakiem zapytania funkcjonalność tego miernika, który jest stosowany w rankingach oceny poziomu innowacyjności oraz poziomów konkurencyjności.